

ÖZGÜN ARAŞTIRMA

Diş hekimliği öğrencilerinin eğitim ekonomik yönü hakkındaki düşünceleri. Kesitsel anket çalışması

Dentistry students' thoughts on the economic aspect of education. A cross-sectional survey

Dr. Öğretim Üyesi Nilay Er

Trakya Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Anabilim Dalı, Edirne
ORCID ID: 0000-0002-7955-7201

Araştırma Görevlisi Tülay Çilel

Trakya Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Anabilim Dalı, Edirne
ORCID ID: 0000-0003-3257-3092

Dr. Öğretim Üyesi F. Gülfeşan Çanakçı

Trakya Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Anabilim Dalı, Edirne
ORCID ID: 0000-0003-1997-4350

Geliş tarihi: 15 Mart 2022

Kabul tarihi: 5 Haziran 2023

doi: 10.5505/yeditepe.2023.75436

Yazışma adresi:

Nilay ER DDS, PhD

Trakya Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Anabilim Dalı
22030 Edirne/ TÜRKİYE

Tel: 0 90 (0284) 236 45 50 - 51

E-posta: nilayavuz@hotmail.com

ÖZET

Amaç: Bu anket çalışmasının amacı, diş hekimliği öğrencilerinin diş hekimliği mesleğini seçerken ekonomik açıdan beklentilerini, farkındalıklarını ve dikkate aldıkları faktörleri anlamak ve ortaya çıkarmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu anket çalışması çevrimiçi olarak tasarlandı ve ankete Trakya Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde tüm sınıflardan toplam 356 öğrenci katıldı. Sorular (1) demografik veriler, (2) öğrencilerin genel ekonomik durumlarının ve eğitim maliyetlerine ilişkin farkındalıklarının incelenmesi ve (3) öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçme nedenlerinin değerlendirilmesi olmak üzere üç bölümde hazırlandı. Veriler istatistiksel olarak değerlendirildi ve karşılaştırmalı olarak yorumlandı.

Bulgular: Katılımcıların %87,9'unun eğitim masrafları aileleri tarafından karşılanmaktadır. Eğitimi ailesi tarafından karşılanmaların %35,8'i bütçelerinin eğitim giderleri için yeterli olduğunu düşünmektedir. Cinsiyet verilerine göre erkeklerin %43,4'ü ve kadınların %27,7'si eğitim için planladıkları bütçeyi yeterli bulmaktadır. Eğitim masraflarını ödeyen kişinin aylık maddi kazancına göre diş hekimliğini tercih etme nedenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,050$).

Sonuç: Çalışmamızın sonuçları, diş hekimi olmak için en büyük motivasyon kaynağının yüksek gelir düşüncesi olduğunu göstermiştir. Öğrenciler genel olarak diş hekimliği eğitimi pahalı bulmaktadır ve bu görüşleri mevcut maddi durumlarıyla doğrudan ilişkilidir. Özel üniversite öğrencilerinin de katıldığı daha yüksek katılımcısı olan ileri çalışmalar ile öğrencilerin ekonomik düşünce ve beklentilerinin anlaşılması, adayları doğru bilgilendirme ve yönlendirme açısından önemlidir.

Anahtar kelimeler: diş hekimliği öğrenciliği, ekonomi, maddi beklenti, maddi kazanç

SUMMARY

Purpose: The purpose of this survey study is to understand and reveal the awareness and consideration factors of dental students, from the point of economic expectations while choosing the dentistry profession.

Method: 356 students from all grades in Trakya University Faculty of Dentistry participated in this online survey study. The questionnaire was prepared in three sections as (1) demographic data, (2) examination of the students' general economic situations and their awareness of the education costs, and (3) evaluating the reasons for students for choosing the dentistry profession. The data were statistically evaluated and comparatively interpreted.

Results: Education costs of 87,9% of the participants are being paid by their families. While 35.8% of those whose education is covered by their families think that their budget is sufficient for their education expenses. According to gender data, 43,4% of males and 27,7% of females think that their budget planned for education is sufficient. Statistically, a significant difference was not found in terms of the reasons for choosing the dentistry according to the monthly financial gain of the person paying for the education costs ($p > 0,050$).

Conclusion: The results of our study showed that the biggest motivation source of being a dentist is the thought of higher-income financially. The students found dentistry education expensive and their opinions are directly related to their current financial situation. It is important to understand the economic thoughts of the students with further studies that will also be attended by private university students, in terms of correct information and guidance to candidates.

Keywords: dentistry student, economy, financial expectation, financial gain

GİRİŞ

Meslek; kimliğimizi oluşturan önemli unsurlardan biridir ve kişinin toplumdaki yerini alması ile sosyal ilişkilerinde başarılı olması açısından çok önemli bir rol oynar.¹ Üniversite eğitimi öncesi meslek seçimi yapma sürecinde her birey, birçok kriteri göz önünde bulundurur ve kendine göre bir önem sırası yapar. Saleem ve ark.² 21. yüzyılda kariyer seçiminin daha karmaşık hale geldiğini, çünkü sosyal medyanın etkisiyle gençlerin kendilerini yüksek beklentilerin altında ezilmiş halde hissettiklerini söylemişlerdir. Benzer şekilde, Apostol ve Năsi,³ medyaya maruz kalma nedeniyle sosyal dinamiklerin sürekli değiştiğini ve genç neslin medya karakterlerinin mesleklerinden ve finansal kazanç düzeylerinden etkilenecek kariyer seçimi yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmalar bireylerin kariyer seçimlerini en çok etkileyen faktörlerin anne-baba istekleri, mesleki yatkınlıklar, kişinin ve ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi, ailenin eğitim ve kültürel geçmişi ve eğitime sağlanan maddi destek olduğunu göstermektedir.⁴⁻⁶ Bütün mesleki eğitim kurumlarının kendilerine göre zorlukları ve masrafları olmasına rağmen, maddi konularda diş hekimliği özel bir konuma sahiptir, çünkü diş hekimliği eğitimi öğrenciye tüm kriterlere ek olarak beraberinde büyük bir maddi yük getirmektedir ve öğrenciler genellikle bu gerçeğin farkına eğitimleri sırasında varmaktadırlar. Diş hekimliği mesleğinin ekonomik yönü ile ilgili bir diğer konu da toplumda yaygın olan yüksek gelirli bir meslek olduğu düşüncesidir. Alrashdan ve ark.⁷ farklı kültürel geçmişe sahip diş hekimliği beşinci sınıf öğrencileri arasında yaptıkları ara-

tırmada kariyer planlarında en önemli faktörün yüksek gelir düşüncesi olduğunu göstermişlerdir. Benzer şekilde Brezilya'da 1024 diş hekimliği öğrencisinin katılımıyla yapılan aynı amaçlı bir çalışmada ekonomik beklentilerin %73,5'lik bir oranla diğer nedenlerin çok önünde olduğu bildirilmiştir.⁸ Bunlara ek olarak Bernabe ve ark.⁹ Peru'daki diş hekimliği öğrencileri arasında yaptıkları anket çalışmasında, öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçmelerinde ekonomik nedenlerin yanı sıra en yaygın sebeplerin mesleki koşullar ve aile isteği olduğunu belirtmişlerdir.

Bu bilgiler doğrultusunda, bu anket çalışmasının amacı Türkiye'de bir devlet kurumu olan Trakya Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin; diş hekimliği mesleğini seçerken bildikleri, bilmedikleri veya dikkate aldıkları konuları anlamak ve öğrencilerin ekonomik bilgi ve beklentilerini ortaya çıkarmaktır. Elde edilen bilgilerin vakıf üniversiteleri de dahil olmak üzere ileriki çalışmalarla birleştirildiğinde, hem ailelere hem de eğitimcilerle meslek seçimi konusunda öğrencileri yönlendirmek ve beklentilerini anlamak açısından ışık tutacağına inanıyoruz.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu anket çalışması Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 22121724-500.04.02-E.482360 numara ile onaylandı. İki çene cerrahisi tarafından web tabanlı bir anket hazırlandı ve veriler elektronik ortamda toplandı. Anket, Aralık 2020'de Trakya Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıflardaki 484 diş hekimliği öğrencisine www.surveymonkey.com platformunda (SurveyMonkey Europe Sarl, Lüksemburg) sunuldu. Katılım gönüllülük esasına dayalı olup, gizlilik garanti edildi. İstatistiksel değerlendirme sonrası, %95 güven, %5 kabul edilebilir hata ile en az 215 katılımcı üzerinde inceleme yapılması gerektiği sonucuna varıldı ve çalışmaya toplamda 356 öğrenci katıldı. Çalışma yapılmadan önce Eysenbach ve ark. (10) tarafından yapılan öneri doğrultusunda 22 kişi (güç analizi sonucunda planlanan örneklem büyüklüğünün %10'u) üzerinde soruların anlaşılabilirliği test edildi ve bu sonuçlar çalışmaya dahil edilmedi.

Anket üç ana bölümden oluşmaktadır:

- İlk 3 soru demografik verileri araştırmaya ve sonuçları demografik veriler üzerinden kıyaslamaya yöneliktir.
- 4-11 arası sorularda öğrencilerin genel ekonomik durumu ve eğitim maliyetlerinin bilincinde olup olmadıkları değerlendirilmiştir.
- 12-15 arası sorular ise öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçme nedenlerini ve beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığını belirlemeye yöneliktir.

356 katılımcıdan elde edilen sonuçlar istatistiksel olarak değerlendirildi ve yorumlandı.

İstatistiksel Yöntem

Veriler IBM SPSS V23 (IBM SPSS, Türkiye) kullanılarak analiz edildi. Normal dağılıma uygunluk Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile değerlendirildi. Kategorik değişkenleri gruplar arasında karşılaştırmak için Ki-kare ve Fisher's Exact testleri kullanıldı. İkili gruplara göre normal dağılan verilerin karşılaştırılmasında bağımsız iki örnek t testi kullanıldı. Üç ve üzeri gruplara göre normal dağılan verilerin karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanıldı. Analiz sonuçları nicel veriler için ortalama \pm standart sapma ve kategorik veriler için frekans (yüzde) olarak sunuldu. Anlamlılık düzeyi $p < 0,050$ olarak alındı.

BULGULAR

Bu çalışma 356 katılımcı ile gerçekleştirildi ve her birine 15 soru soruldu. Cevaplar sırasıyla kaydedildi, yorumlandı ve birbirleriyle karşılaştırıldı. Aşağıda sıralanan maddeler anket sırasına göre değil, konunun bütünlüğünü sağlayacak şekilde açıklanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı olan veya anlamlı olmasa da genel düşünce açısından belirleyici olan sonuçlar bu bölümde rapor edilmiştir, cevapları istatistiksel olarak anlamlı kıyaslama sunmayan sorular makalede sunulmamıştır. Sonuçlar alt başlıklar altında; "Demografik veriler", "Katılımcıların mevcut ekonomik durumları", "Katılımcıların diş hekimliği eğitimi maliyetlerine ilişkin düşünceleri" ve "Katılımcıların diş hekimliği öğrenciliği ile ilgili görüşleri" olacak şekilde toplanmıştır.

Demografik veriler

Kategorik değişkenlere ilişkin bilgiler Tablo 1'de frekans ve yüzde olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik veriler

	Sıklık (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	118	33,1
Kadın	238	66,9
Yaş		
18- 24	345	97,2
25- 30	8	2,3
31- 40	1	0,3
41-50	1	0,3
Dönem		
1	81	23
2	64	18,2
3	72	20,5
4	88	25
5	47	13,4

Araştırmaya katılan kadın katılımcı sayısı %66,9 (n=238) oranında daha fazla olup, gönüllülerin %97,2'si 18-24 yaş (n=345) arasındadır. Dönemler içindeki katılımcı sayıları değerlendirildiğinde 81 kişi dönem 1 (%23), 64 kişi dönem 2 (%18,2), 72 kişi dönem 3 (20,5), 88 kişi dönem 4 (%25) ve 47 kişi dönem 5 (%13,4) öğrencisidir.

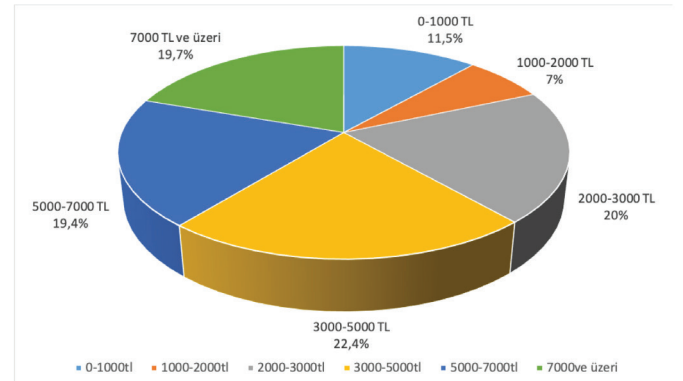
Katılımcıların mevcut ekonomik koşulları

Soru 1: Eğitiminizi maddi olarak kim karşılıyor?

Katılımcıların %87,9'u (n=311) eğitimlerinin aileleri tarafından karşılandığını bildirmiştir. Döneme göre eğitimi finanse edenlerin (ailem, kendim, devlet bursu, özel burs, diğerleri) dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p=0,329$). 1. sınıfın %91,3'ünün, 2. sınıfın %89,1'inin, 3. sınıfın %81,9'unun, 4. sınıfın %89,8'inin ve 5. sınıfın %85,1'inin eğitimlerinin aileleri tarafından finanse edildiği belirlenmiştir.

Soru 2: Eğitiminizi karşılayan kişinin gelir aralığı nedir?

Katılımcıların %11,5'inin eğitimini sağlayan kişilerin aylık gelir aralığı 0-1000 TL, %7'sinin 1000-2000TL, %20'sinin 2000-3000TL, %22,4'ünün 3000-5000TL, %19,4'ünün 5000-7000TL, %19,7'sinin 7000TL ve üzeri olduğu saptanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Katılımcıların eğitimini sağlayan kişilerin aylık gelir aralıklarını gösteren grafik

Soru 3: Ek geliriniz var mı?

Katılımcıların %51'i aileden ya da devletten aldıkları ödenekler dışında ek gelirleri olduğunu söylemiştir. Yaşa göre ek gelir varlığının dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p=0,041$) ve 18-24 yaş grubunda olanların %47,2'si, 25 yaş ve üzeri olanların %11,1'i ek gelirlerinin olduğunu belirtmiştir. Ek gelir varlığının diğer değişkenlere göre dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,050$).

Katılımcıların diş hekimliği eğitimi maliyetleri hakkındaki düşünceleri

Soru 4: Eğitim için planladığınız bütçenin eğitim harcamalarınız için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %50'si eğitim için planladıkları bütçenin yeterli olduğunu, %50'si ise yetersiz olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Cinsiyete göre karşılaştırıldığında, yeterli cevabını verenlerin %43,4'ü (n=43) erkek, %27,7'si (n=52) kadındır ($p=0,007$). Eğitim giderleri ailesi tarafından karşılananların %35,8'i, eğitimi devlet bursu ile karşılananların %25'i ve eğitimi diğer yöntemlerle karşılananların %5,3'ü

eğitim için yeterli bütçeye sahip olduklarını belirtmiştir ($p=0,018$).

Eğitimi karşılayan kişinin aylık gelir aralığına göre bütçelerinin eğitim masraflarına yettiğini düşünüp düşünmemeleri durumları karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,001$). Eğitimi sağlayan kişinin aylık geliri 0-1000 TL olanların %9,7'si, 1000-2000 TL olanların %10,5'i, 2000-3000 TL olanların %17,5'i, 3000-5000 TL olanların %22,2'si, 5000-7000 TL olanların %47,9'u, 7000 TL ve üzeri olanların %70,4'ü bütçelerinin eğitim masraflarına yettiğini düşünmektedir. Yaş ve dönem kıyaslandığında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,050$) (Tablo 2).

Tablo 2. "Eğitiminiz için planladığınız bütçenin eğitim giderleri için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna verilen cevapların demografik özelliklere göre karşılaştırılması.

	Evet	Hayır	Toplam	Test istatistiği	p
Cinsiyet					
Erkek	43 (43,4)	56 (56,6)	99 (100)	$\chi^2=7,287$	0,007
Kadın	52 (27,7)	136 (72,3)	188 (100)		
Eğitimi finanse etmek					
Aile	88 (35,8) ^b	158 (64,2)	246 (100)	$\chi^2=8,047$	0,018
Devlet Bursu	5 (25) ^{ab}	15 (75)	20 (100)		
Diğer	1 (5,3) ^a	18 (94,7)	19 (100)		
Finanse edenlerin aylık gelir aralığı					
0 – 1000 TL	3 (9,7) ^a	28 (90,3)	31 (100)	$\chi^2=59,461$	<0,001
1000 – 2000 TL	2 (10,5) ^{ab}	17 (89,5)	19 (100)		
2000 – 3000 TL	10 (17,5) ^a	47 (82,5)	57 (100)		
3000 – 5000 TL	12 (22,2) ^{ab}	42 (77,8)	54 (100)		
5000 – 7000 TL	23 (47,9) ^{bc}	25 (52,1)	48 (100)		
7000 TL ve üzeri	38 (70,4) ^c	16 (29,6)	54 (100)		

χ^2 : Ki-kare test istatistiği, F: Fisher's Exact testi, a-c: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur

Soru 5: Diş hekimliği öğrencisi olmayı seçerken yüksek eğitim masraflarından haberdar mıydınız?

Diş hekimliği eğitiminin maliyeti konusunda öğrencilerin %64,7'si ($n=228$) bilgi sahibi olduğunu, %35,3'ü ($n=124$) ise bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Cevapların yaşa göre dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p=0,020$). 18-24 yaş arası öğrencilerin %65,7'si ve 25 yaş ve üzeri öğrencilerin %30'u "evet" cevabını vermiştir. Maddi yükü bilme kaynakları araştırıldığında (tanıdık diş hekimi, tanıdık diş hekimliği öğrencisi, kendi araştırması vb.) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p<0,005$).

Soru 6: Diş hekimliği eğitiminin beklediğinizden maliyetli olduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %90,6'sı ($n=259$) diş hekimliği eğitiminin beklediğinden daha maliyetli olduğunu düşünürken, %9,4'ü ($n=27$) aksi görüş belirtmiştir. Öğrencilerin %70'i prelinik malzemelerinin pahalı olduğunu düşünürken %30'u ise klinik malzemelerinin pahalı olduğunu ifade etmiştir ($p=0,030$). Katılımcıların, eğitim masraflarının maliyeti hakkındaki düşünceleri, eğitimlerini karşılayan kişinin gelir düzeyine göre kıyaslandığında, geliri 3000 den az olanların %96'sı diş hekimliği eğitimi beklediğinden maliyetli bulurken, 7000 ve üzeri olanların ise %70,4'ü eğitim masraflarına bütçelerinin yettiğini düşünmektedir (Tablo 3).

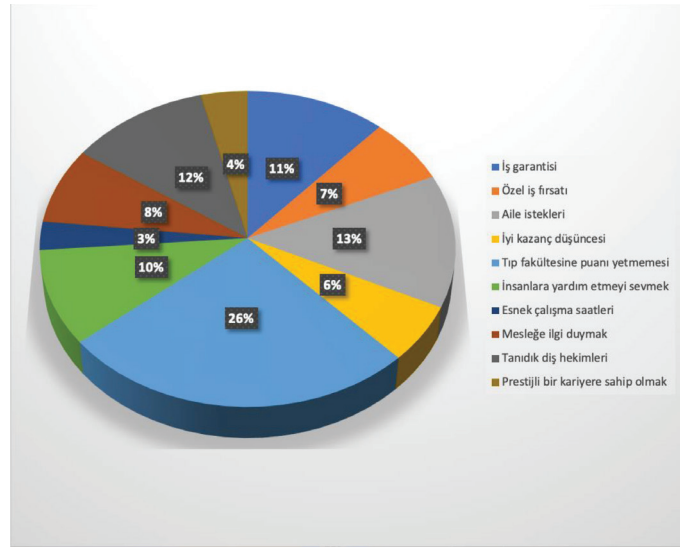
Tablo 3 Eğitim masraflarının maliyeti hakkındaki düşüncelerin eğitimi karşılayan kişinin aylık gelir düzeyine göre karşılaştırılması

Aylık gelir	Diş hekimliği eğitiminin beklediğinizden maliyetli olduğunu düşünüyor musunuz?	n (%)	Ortalama
0 – 3000 tl	Evet	95 (96)	5,1
	Hayır	4 (4)	3,8
3000 – 5000 tl	Evet	45 (91,8)	5,3
	Hayır	4 (8,2)	5,3
5000 – 7000 tl	Evet	37 (78,7)	5,2
	Hayır	10 (21,3)	4,1
7000 tl ve üzeri	Evet	42 (87,5)	6,0
	Hayır	6 (12,5)	5,8

Katılımcıların diş hekimliği öğrenciliği hakkındaki görüşleri

Soru 7: Diş hekimliği mesleğini seçme nedeninizi 1 ile 10 arasında puanlayınız.

Katılımcıların diş hekimliğini tercih nedeni olarak verdikleri bilgiler yüzde olarak Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2: Öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçme nedenleri

Cinsiyete ve yaşa göre diş hekimliğini seçme nedenlerine verilen puanların ortalamaları farklılık göstermemektedir ($p>0,050$). Eğitimin maddi olarak kimin karşıladığına göre ve eğitimi karşılayan kişinin aylık gelir aralığına göre diş hekimliğini seçme nedenlerine verilen puanların dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,050$).

Soru 8: Diş hekimliği fakültesi ilk tercihiniz miydi?

Soruya katılımcıların %53,4'ü ($n=189$) evet, %46,6'sı ($n=165$) hayır yanıtı vermiştir. Katılımcıların demografik veriler ve maddi imkânlar açısından verdikleri cevaplara göre diş hekimliğinin ilk tercih olup olmadığı karşılaştırması Tablo 4'te sunulmuştur. Öğrencilerin sınıflarına göre dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,009$) ve diğer değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,050$) (Tablo 4).

Tablo 4. Diş hekimliğinin ilk tercih olup olmadığının değişkenlere göre karşılaştırılması

Cinsiyetiniz					
Erkek	63 (53,8)	54 (46,2)	117 (100)	$\chi^2=0,015$	0,904
Kadın	126 (53,2)	111 (46,8)	237 (100)		
Yaş grup					
18- 24	181 (52,8)	162 (47,2)	343 (100)	---	0,113 ^f
25 ve üzeri	8 (80)	2 (20)	10 (100)		
Dönem					
1	40 (50) ^{ab}	40 (50)	80 (100)	$\chi^2=13,442$	0,009
2	34 (53,1) ^{ab}	30 (46,9)	64 (100)		
3	27 (37,5) ^b	45 (62,5)	72 (100)		
4	56 (63,6) ^a	32 (36,4)	88 (100)		
5	30 (63,8) ^a	17 (36,2)	47 (100)		
Eğitiminin maddi olarak kimin karşıladığı					
Ailem	166 (53,4)	145 (46,6)	311 (100)	$\chi^2=1,083$	0,582
Devlet Bursu	14 (60,9)	9 (39,1)	23 (100)		
Diğer	9 (45)	11 (55)	20 (100)		
Eğitiminin sağlayan kişinin aylık gelir aralığı					
0 – 1000 tl	22 (57,9)	16 (42,1)	38 (100)	$\chi^2=7,511$	0,185
1000 – 2000 tl	9 (39,1)	14 (60,9)	23 (100)		
2000 – 3000 tl	34 (51,5)	32 (48,5)	66 (100)		
3000 – 5000 tl	32 (43,2)	42 (56,8)	74 (100)		
5000 – 7000 tl	37 (57,8)	27 (42,2)	64 (100)		
7000 tl ve üzeri	40 (61,5)	25 (38,5)	65 (100)		
Diş hekimliği öğrenciliğinin maliyeti ile ilgili bilgi sahibi olarak mı bu bölümü seçtiniz?					
Evet	123 (53,9)	105 (46,1)	228 (100)	$\chi^2=0,176$	0,675
Hayır	64 (51,6)	60 (48,4)	124 (100)		

χ^2 : Ki-kare test istatistiği, F: Fisher's Exact testi, a-b: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur

Soru 9: Üniversiteye giriş sınavına tekrar girseniz yine diş hekimliğini tercih eder miydiniz?

Bu soruya katılımcıların %75,9'u (n=242) "evet", %24,1'i (n=77) ise "hayır" yanıtı vermiştir. Dönemlere göre verilen cevapların dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p=0,009). Dönem 1'in %50'si, dönem 2'nin %53,1'i, dönem 3'ün %37,5'i, dönem 4'ün %63,6'sı, dönem 5'in %63,8'i evet cevabı vermiştir. Hayır diyenler arasında neden olarak öğrencilik maliyetlerinin beklediklerinden daha yüksek olduğunu düşündüklerini belirtenlerin oranı %13,9'dur. Bunların yanında katılımcıların %22,8'i diş hekimliği mesleğinin kendilerine uygun olmadığını anladıkları için, %20,3'ü diş hekimliği eğitimi zor buldukları için ve %21,5'i diş hekimliği mesleğinin beklentilerini karşılayamayacağını düşündükleri için hayır cevabını verdiklerini belirtmiştir. Dönemlere göre Yeniden sınava girip aynı puanı alsanız yine diş hekimliğini tercih eder misiniz? sorusuna verilen cevapların dağılımları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p=0,093) (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin diş hekimliği öğrenciliği için istekleri ve mevcut durumdan tatminlik seviyelerinin dönemlere göre kıyaslanması.

	1	2	3	4	5	Toplam	Test ist.	p
Diş hekimliği ilk tercihiniz miydi?								
Evet	40 (50) ^{ab}	34 (53,1) ^{ab}	27 (37,5) ^b	56 (63,6) ^a	30 (63,8) ^a	187 (53,3)	13,442	0,009
Hayır	40 (50)	30 (46,9)	45 (62,5)	32 (36,4)	17 (36,2)	164 (46,7)		
Yeniden sınava girip aynı puanı alsanız yine diş hekimliğini tercih eder misiniz?								
Evet	36 (81,8)	53 (82,8)	58 (80,6)	59 (67)	33 (70,2)	239 (75,9)	7,964	0,093
Hayır	8 (18,2)	11 (17,2)	14 (19,4)	29 (33)	14 (29,8)	76 (24,1)		

*Ki-kare testi, a-b: Aynı harfe sahip dönemler arasında bir fark yoktur

TARTIŞMA

Diş hekimliği mesleği, el manipülasyonu ve becerisinin yanı sıra yüksek düzeyde teorik bilgi gerektiren kapsamlı bir branştır. Toplumda saygın ve yüksek gelirli bir meslek olduğu görüşü kabul görmektedir,¹¹ ancak öğrencilik dönemindeki ekstra maddi yük bu amaca ulaşmayı zorlaştırabilmektedir. Tüm bireyler diş hekimliği mesleğini seçerken eğitim süreci ve gelecekte yapacakları meslek hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçerken etkilendikleri faktörler üzerine yapılan araştırmalar, genel olarak aile istekleri, gelecek kaygıları, çevrelerindeki hekimlerden etkilenme, insanlara yardım etme isteği, iş garantisi, toplumda saygı duyulan bir mesleğe sahip olma isteği gibi nedenlerin ilk sıralarda olduğunu göstermiştir.^{12,13} Bizim çalışmamızın sonucuna göre, öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçmelerindeki en etkili faktör, daha önceki çalışmalarla uyumlu olarak, çevrelerindeki tanıdık diş hekimlerinden etkilenmeleridir.^{14,15}

Öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçerken birincil motivasyonları araştırıldığında, maddi kaygılar ve gelecekte yüksek gelir elde edileceği düşüncesi olduğu bulunmuştur. Bu konuda, ülkelerin sağlık politikalarının ve sağlık sektöründeki gelir düzeylerinin değerlendirilmesi diş hekimliği kariyer planlamasının anlaşılabilirliği açısından önemlidir. Karibe ve ark.¹⁶ ulusal kültürlerin diş hekimliği mesleği seçimi üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmada, eğitimin tamamen ücretsiz olduğu ancak diş hekimlerinin gelir düzeyinin nispeten düşük olduğu İsveç'te, diş hekimliği mesleğinin seçiminde ekonomik kaygıların ön planda olmadığını belirtmişlerdir. Japonya'da diş hekimliği mesleğini seçme nedenleri arasında ekonomik nedenlerin olmaması öğrencilerin aile gelir düzeyinin yüksek olması ile açıklanmıştır.¹⁶ Gallagher ve ark.¹⁷ Londra'da diş hekimliği mesleğini seçme nedenleri olarak düzenli çalışma saatleri, mesleğe olan saygı ve iş garantisinin ilk sıralarda yer aldığını, ancak ekonomik beklentilerin son sırada yer aldığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, Marino ve ark.¹⁸ Asya'lı öğrencilerin diş hekimliği mesleğini seçerken aile isteklerinin diğer seçeneklere göre daha etkili olduğunu bildirmiştir. Türkiye'de ise ekonomik tablonun son dönemlerde oldukça değişkenlik göstermesi nedeniyle¹⁹ öğrencilerde gelecek ve istihdam kaygıları ön planda olabilir ve bu durum onları ekonomik getirisinin yüksek olacağını düşündükleri bir meslek olarak diş hekimliğini seçmeye yönlendirmiş olabilir. Yukarıda belirtilen sonuçlar araştırmamızdan elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında, kariyer tercihlerindeki farklılıkların ülkelerin değişen yaşam tarzlarından ve yaşam standartlarından etkilenebileceği görüşü desteklenmektedir.

Ekonomik kaygılar ve beklentiler, diş hekimliği öğrencilerinin gelecekteki mesleki yaşam süreçlerini de etkilemektedir. Mezun olur olmaz para kazanma ihtiyacı, yeni me-

zun diş hekimlerinin uzmanlık düşüncelerini etkileyebilir. Bazı öğrenciler mezun olduklarında hemen maddi imkanlara sahip olmak isterken, diğer öğrencilerin ilk hedefi finansal kaygılardan uzak bir kariyere odaklanmak olabilir. Ayrıca ileride daha fazla kazanabilecekleri düşüncesiyle uzmanlık alanına da yönelebilirler ve tüm bu düşünceler, ülkelerin ekonomik koşullarından ve kültürlerinden de etkilenmektedir.^{16,20-22} Türkiye'de yüksek eğitim harçları genel olarak eğitime engel teşkil etmemekte ve öğrenciler devlet burslarıyla desteklenmektedir. Ancak diş hekimliğindeki ek maliyetlerin ve öğrencilerin mevcut ekonomik durumlarının meslek yaşamları konusunda daha belirleyici olduğu söylenebilir. Taşsoker ve ark.²³ Türkiye'de diş hekimliği öğrencilerinin uzmanlaşmak hakkındaki düşüncelerini maddi kaygılar açısından değerlendirdiklerinde, öğrencilerin %5,9'unun uzmanlık eğitimi almak istemediğini belirtmişler ve uzman olmak isteyenlerin çoğunun temel nedeninin ileride daha çok kazanç elde edecekleri düşüncesi olduğunu söylemişlerdir. Tüm bu sonuçların diş hekimliği mesleğinde uzmanlık seçimi açısından daha detaylı çalışmalar için bir öncü olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamız sonucunda, diş hekimliği eğitim maliyetlerinin bölüm seçerken yüksek oranda bilinmesine rağmen (%64,7)(n=228), katılımcıların %90,6'sı (n=259) diş hekimliği eğitiminin beklediklerinden daha maliyetli olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin %70'i prelinik materyallerin pahalı olduğunu düşünürken %30'u klinik materyallerin daha pahalı olduğunu ifade etmiştir (p=0,030). Trakya Üniversitesi, eldiven, maske ve demirbaş hariç tüm masrafların öğrencilerin kendileri tarafından karşılandığı bir devlet üniversitesidir ve bu yönetim Türkiye'deki devlet üniversitelerinin genel uygulamasıdır. Diş hekimliği eğitimi sırasında öğrenci ve velilere sarf malzeme, kitap ve giysi ihtiyaçları ile birlikte önemli bir maddi yük düşmektedir. Ancak bu durum ülkeden ülkeye değişmekle birlikte aynı ülke içinde farklı fakülteler arasında farklı uygulamalar da olabilmektedir. Walker ve ark.²² Amerika'da diş hekimliğinin ekonomik zorluklarına ilişkin yaptıkları çalışmalarında birçok öğrenciyi endişelendiren konunun öğrenci eğitim harçlarının çarpıcı biçimde artması olduğunu belirtmiştir. Bazı ülkelerde stajyerlere ücret ödenmesi uygulaması vardır, ancak diş hekimliği fakültesi kliniklerinde öğrencilerin günde ortalama üç hastaya baktığı, dolayısıyla klinik gelirin okulun klinik eğitim ve işletme maliyetlerini karşılamadığı bildirilmiştir.²² Türkiye'de diş hekimliği fakültelerinde stajyerlere ödeme uygulaması bulunmamaktadır. Türkiye'de bazı diş hekimliği fakülteleri hem sarf malzeme hem de demirbaş teminini öğrencilere bırakırken, bir kısmı demirbaş teminini öğrenciye bırakıp sarf malzeme teminini bütçelerinden karşılamakta ancak bu durum ekonomik koşullara göre de değişiklik göstermektedir. Çalışmamızda öğrenciler %53 oranında diş hekimliğinin

ilk tercihleri olduğunu ve tekrar sınava girmeleri halinde %76 oranında tekrar diş hekimliğini tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara ekonomik açıdan baktığımızda diş hekimliğinin ilk tercih olup olmaması ile diş hekimliğinin maliyetini önceden bilmek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Ayrıca tekrar sınava girse diş hekimliği mesleğini tercih etmeyeceklerini söyleyen öğrenciler arasındaki değerlendirmede ekonomik güçlükler ve diğer nedenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p<0,05). Bahsedilen tüm zorluklara rağmen diş hekimliği öğrencilerinin geleceğe yönelik mesleğe bakış açıları değerlendirildiğinde olumlu bir tablo ortaya çıkmaktadır. 150 lisans öğrencisi ile yaptıkları çalışmada Hallissey ve ark.²⁴ katılımcıların yaklaşık 2/3'ünün diş hekimliğinin ilk kariyer tercihi olduğunu ve tıpın birincil alternatif olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Al Subait ve ark.¹¹ tarafından Suudi Arabistan'da yapılan kesitsel bir anket çalışmasında, diş hekimlerinin %70'inin ilk tercihi olarak diş hekimliği mesleğini, kalan %30'unun ise tıptan sonra ikinci tercihi olduğu bildirilmiştir. Walker²², artan öğrenim ücretlerine ve yüksek borçlara rağmen diş hekimliği okullarının çekiciliğini kaybetmediğine dikkat çekmiştir.

SONUÇLAR

Bu çalışma, Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen ve farklı ekonomik koşullara sahip öğrencilerin, diş hekimliği ile ilgili ekonomik kaygı ve beklentilerini değerlendirmek amacıyla yapılan bir anket çalışmasıdır. Çalışmamızın sonuçlarına göre öğrencilerin büyük çoğunluğu (%65,7) diş hekimliği öğreniminin maliyetini bilerek bu bölümü tercih etse de yine de eğitimi maliyetli bulmaktadır. Genel olarak aile gelirlerinin göreceli olarak düşük olduğu ve öğrencilerin ek gelir için başka kaynaklara ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Diş hekimliği mesleği, öğrencilerin gözünden gelecekte maddi sıkıntı yaşamayı engelleyen bir meslektir ve bu mesleği seçmenin asıl çekiciliği ekonomik alandadır. Diş hekimliğini seçme aşamasında olan öğrencilerin bilinçli ve istekli olmalarının yanında mesleğin ekonomik yönü ve eğitim süreci hakkında doğru kaynaklardan bilgi almalarının da kritik önem taşıdığını düşünüyoruz.

Çalışmanın sınırlamaları

- Bu çalışma Türkiye'de, bir ilde, bir adet devlet üniversitesinde gerçekleştirilmiş olup, başka illerdeki devlet üniversiteleri öğrencilerinin bakış açıları hakkında bilgi vermemektedir.
- Bu çalışmaya özel diş hekimliği fakültelerinde okuyan öğrencilerin kişisel durumları ve düşünceleri dahil edilmemiştir.
- Çalışmanın katılımcı sayısı istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmesi için yeterli olsa da, daha yüksek katılımcı sayısı ile yapılacak ileri çalışmalar ile, daha güvenilir ve yönlendirici bilgiler elde edilebilir.

- Katılımcıların dönemler içerisindeki dağılımının homojen olmaması, sonuçları etkileyecek bir parametre olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Yanikkerem AS, Karadeniz G. Factors affecting young people's choice of profession and their self-esteem. *Nursing Forum J* 2004;7(2):61-62.
2. Saleem MA, Saleem I, Shamshad RM. Career Selection: Role of Parent's Profession, Mass Media and Personal Choice. *Bull Educ Res* 2014;36 (2): 25-37.
3. Apostol O NS. Firm-employee relationships from a social responsibility perspective: Developments from communist thinking to market ideology in Romania. A mass media story. *Journal of Business Ethics* 2013; 112(4): 1-15.
4. Jodl KM, Michael A, Malanchuk O, Eccles JS, Sameroff A. Parents' roles in shaping early adolescents' occupational aspirations. *Child Dev* 2001;72(4):1247-65.
5. Kracke B. Parental behaviors and adolescents' career exploration. *Career Dev Q* 1997;45(4):341-50.
6. Noreen G, Khalid H. Gender empowerment through women's higher education: opportunities and possibilities. *J Res Ref Edu* 2012;6(1), 50 -60.
7. Alrashdan MS, Alazzam M, Alkhader M, Phillips C. Career perspectives of senior dental students from different backgrounds at a single Middle Eastern institution. *BMC Med Educ* 2018;18(1):283.
8. Aguiar CM, Pessoa MA, Camara AC, Perrier RA, de Figueiredo JA. Factors involved in the choice of dentistry as an occupation by pernambuco dental students in Brazil. *J Dent Educ* 2009;73(12):1401-7.
9. Bernabe E, Icaza JL, Delgado-Angulo EK. Reasons for choosing dentistry as a career: a study involving male and female first-year students in Peru. *Eur J Dent Educ* 2006;10(4):236-41.
10. Eysenbach G. Improving the quality of Web surveys: the Checklist for Reporting Results of Internet E-Surveys (CHERRIES). *J Med Internet Res* 2004;6(3):e34.
11. Abeer Al Subait AA, Anas Ibrahim Andijani, Mohammed Ali Altuwajjry, Saeed Mohammed Algarni, Tariq SaadAlduhaimi, Yazeed Mohammed Alotaibi, Ashraf El Metwally. Factors Influencing the Career Choices among Medical University students of King Saub bin Abdulaziz University, Riyadh Saudi Arabia; A Cross-sectional Study Design. *Saudi J Dental Res* 2017;8:73-78.
12. Zadik D GR, Peretz B. . Choice of dentistry as a career and perception of the profession. *J Dent Education*1997; 61: 813-6.
13. Çiftçi GE BS, Muluk NB, Duyan, GÇ, Yılmaz A. Factors in Selecting a University and Career among Students Studying in the Faculty of Health Sciences (Kirikkale University). *J Kartal TR* 2011;22(3)151-160.
14. Köşker P, Demirbaş Kaya A. Reasons for Students to Prefer the Faculty of Dentistry and First Impressions of the Faculty. *J Ege Dent* 2014;(35(2): 32-36.
15. Stewart FM, Drummond JR, Carson L, Hoad Reddick G. The future of the profession--a survey of dental school applicants. *Br Dent J* 2004;197(9):569-73.
16. Karibe H, Kawakami T, Suzuki A, Warita S, Ogata K, Aoyagi K, et al. Career choice and attitudes towards dental education amongst dental students in Japan and Sweden. *Eur J Dent Educ* 2009;13(2):80-6.
17. Gallagher JE, Patel R, Donaldson N, Wilson NH. The emerging dental workforce: why dentistry? A quantitative study of final year dental students' views on their professional career. *BMC Oral Health* 2007;7:7.
18. Marino RJ, Morgan MV, Winning T, Thomson WM, Marshall RI, Gotjamanos T, et al. Sociodemographic backgrounds and career decisions of Australian and New Zealand dental students. *J Dent Educ* 2006;70(2):169-78.
19. Celik SS, Celik Y, Hikmet N, Khan MM. Factors Affecting Life Satisfaction of Older Adults in Turkey. *Int J Aging Hum Dev* 2018;87(4):392-414.
20. Karibe H, Suzuki A, Sekimoto T, Srithavaj ML, Iamaron A, Warita S, et al. Cross-cultural comparison of the attitudes of dental students in three countries. *J Dent Educ* 2007;71(11):1457-66.
21. Dhima M, Petropoulos VC, Han RK, Kinnunen T, Wright RF. Dental students' perceptions of dental specialties and factors influencing specialty and career choices. *J Dent Educ* 2012;76(5):562-73.
22. Walker MP, Duley SI, Beach MM, Deem L, Pileggi R, Samet N, et al. Dental education economics: challenges and innovative strategies. *J Dent Educ* 2008;72(12):1440-9.
23. Taşşöker M, Çelik M. Postgraduate career and specialization motivation in dentistry students *Selcuk Dent J* 2019;6(4):108 - 111.
24. Hallissey J, Hannigan A, Ray N. Reasons for choosing dentistry as a career--a survey of dental students attending a dental school in Ireland during 1998-99. *Eur J Dent Educ* 2000;4(2):77-81.